

Drie denkers markeren de denkweg van theoloog Ernst Stern: René Girard die de in zijn ogen bij uitstek religieuze idee van het mensenoffer ontmaskerde als een sociaal smeermiddel, zij het in de verhulling van het door Rudolf Otto aangehaalde mysterium tremendum et fascinosum. Hier ligt aldus Stern de wieg van de geweldstaat die verantwoordelijk is voor de staat van geweld die we er doorgaans in aantreffen. Dan, Dietrich Bonhoeffer: wars van iedere uit de wereld helpende religie, zag hij de zin van 'geloof' als een uit ontreddering leidend wereldimmanent vertrouwen. Zo wijst Jezus op het 'vertrouwen als een mosterdzaadje'. Dat maakt duidelijk dat 'geloof' niet te maken kan hebben met enig dogma of leerstelling die over levende mensen heenloopt. Drie: Sterns schoonvader, de gereformeerde filosoof Herman Dooyeweerd, die ontdekte dat de werkelijkheid verscheidene niet tot elkaar herleidbare dimensies heeft, die hij 'modaliteiten' noemde. Daarvan conditioneert weliswaar de één de ander maar zonder die inhoudelijk te bepalen. Dit laatste gebeurt door een aan de modaliteit zelf immanent beginsel. Zo is het menselijk willen b.v. wel geconditioneerd door natuuroorzakelijkheid, maar wordt het bepaald door de aan de wil zelf inherente vrijheid.

Stern interpreteert de geschiedenis als een proces dat door vrijheid tendeert tot het inzicht in, en respect voor, een menselijke waardigheid die onschendbaar is, zelfs ten overstaan van een heilig mysterie. Met Girard en Bonhoeffer traceert hij dit ethisch besef in de bijbelse traditie. Het openbaart zich in de omvattende modaliteit van het 'denken' en vindt in onze tijd zijn belangrijkste uitdrukking in de *Verklaring van de Rechten van de Mens*.